

Bulgaristan'da Türk Halkbilim Çalışmaları-Gelecek Neslin Eğitim ve Kültür Temeli (Demokrasi Döneminde)

Nevriye Çufadar*

Şumen Piskopos Konstantin Preslavski Üniversitesi'nde 1992 tarihinde 'Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü' açıldı ve 1996'da hemen halkbilim araştırmalarına başlandı. Projenin amacı Bulgaristan Türk Halk Kültürünü bütün yönleriyle araştırmak, incelemek ve bilimsel platformda değerlendirmektir. Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü de 1997'de bu projeye katıldı ve iki üniversitenin iş birliği ile ve bazı önemli kurum ve kuruluşların ortaklaşa çalışmaları ile 1998 yılında, Bulgaristan'ın Şumnu kentinde ilk Bulgaristan Türk Folkloru Uluslararası Sempozyumu gerçekleştirildi ve 1999 yılında bildiriler Şumen'de kitaplaştırıldı.

Ankara Folklor Araştırmaları Kurumu Genel Başkanı ve *Kapı Komşumuz Bulgaristan* (1983) adlı kitabın yazarı ve Folklor araştırmacısı İrfan Ünver Nastettinoğlu, Türklerin atası Dede Korkut'un "Komşu kardeşten ileridir" sözlerini anımsatarak, "Bulgaristan'da oturanlar bizim komşularımız oldukları kadar, kardeşlerimizdir" dedi. Edirne Trakya Üniversitesi'nden Emin Kalay ise "Folklor, aynı coğrafi enlem üzerinde oturan insanların ortaklaşa dokudukları renkli bir kilimdir. Bu kilimi sandıktan çıkaralım ve dünyaya gösterelim" diye çok özlü bir çağrıda bulundu.¹

Bulgaristan Türk Folkloru Uluslararası Sempozyumu'na bildirimleriyle çok kıymetli 30 değerli araştırmacı ve bilim insanı (T. Totev, İrfan Nasrettinoğlu, İ. Tatarlı, L. Mikov, G. Lozanova, B. Aleksiev, S. Baklacı, E. Ognyanova, V. Yankova, O. Aziz, İ. Çavuş, M. Beytula, F. Mehmet, H. Yakup, S. Con, Y. Kalafat, M. Şenol, K. Oflaz, F. Atasoy, S. Alagöz, İ. Miglev, N. Draganova, E. Halil, G. Grigorov, N. Kaufman, T. Cicev, H. Akif, K. Koleva, N. Hasanova, İ. Alagül) katıldı ve değerli araştırmalarını sundu.

Sunulan bildirimlerin ilkinde İrfan Nasrettinoğlu, yüzyıllardan beri süregelen

* Dr. Öğr. Üyesi, Şumen Piskopos Konstantin Preslavski Üniversitesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Şumen/ BULGARİSTAN, n.chufadar@shu.bg

1 Totyu Totev - İrfan Nasrettinoğlu (Editör), "Piskopos Konstantin Preslavski", *Turkiyat Folklor v Bulgariya: Bulgaristan Türk Folkloru, Uluslararası Folklor Konferansı*, Üniversite Yayını, Şumen 1998, 1999, s. 13.

“Türk ve Bulgar Folklorundan Karşılıklı Etkileşimler” üzerinde durdu. Salih Baklacı ise Türk ve Bulgar atasözlerinin zengin kaynaklarına değinerek “XIX. Yüzyıl Sonralarında ve XX. Yüzyıl Başlarında Bulgar ve Türk Folkloru İlişkileri” konusunu inceledi. İbrahim Tatarlı ise “Türk Folklorunun Bazı Esas Sorunları”na değinerek, konunun kuramsal ve uygulamalı yönlerini ve tasnifi üzerinde durarak değerli düşünceler ileri sürdü. Elena Ognaynova, “Bulgar ve Türk Masalları’nda Karşılıklı Etkileşim” adlı yazısında koştut süjelerden söz etti. İki halkın masal geleneklerindeki özelliklere değinerek, bu değerli kalıtın korunabilmesi için zaman kaybetmeden derlenip yayınlanmalarını önerdi. Veneta Yankova “Şumen Türkleri Folklorunda Anlatıcılarıyla Halk Öyküleri” adlı bildirisinde, Anadolu Türkleri soyundan olan Vedat İsmailov’un sözlü repertuarını tanıttı. Osman Aziz de “Rodop Türk Efsaneleri” adlı makalesinde bu efsanelerin genel özelliğinin gerçekçilik olduğunu ve bir ağıt veya bir Türkü esasından geldiklerini sundu.

Fikriye Mehmet, “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Masalın Yeri”ni ele alarak, okul programlarında halk masallarına gerekli önemin verilmemesini düşüncesini dile getirdi.² “...Türkçe ders kitapları hazırlanırken onlarda çocuk eğitiminde önemli rolü olacağını, çocuğun dünyasını aydınlatacak masalların yer almasına dikkat edilmelidir.. Bulgaristan Türk masalları toplanıp derlendikten sonra öğrencilerimize ulaşp ve onlar gerektiğçe bu zengin kaynaktan doya doya bilgi edinebilirler”, dedi.³

Bulgaristan Türk halkının ve türlü halkların gelenek ve inançlarını içeren bildiriler, etkin araştırmalar sonucu gereçlerin güncel bir yaklaşımla ele alınmalarıyla gelecek nesillere zengin bir kaynaktır.

Mesude Şenol, “Macarlarda ve Bulgaristan Türklerinde Doğum Adetleri”ne değinerek, iki halk arasındaki adetlerin benzerliğini kültürel ve tarihsel gelişime bağladı. Kenan Oflas ise “Balkanlar’da Misafir Ağırılama Geleneği” yazısında konuk ağırılama adetlerini ele aldı. İvan Miglev, “Bulgaristan’daki Kırım Tatarlarının Nevruz Bayramı” na değinerek, onlar için Nevruzun bir ilkbahar habercisi olduğunu belirtti. Ferihan Atasoy, “Kırcalı Yöresinde Türk Düğün Gelenekleri ve Ağdetleri” adlı makalesinde, Kırcalı Türkleri’nin nişan gelenek ve adetlerini ayrıntılarıyla sergilemeye özen gösterdi. Sabri Alagöz, “Geçmişten Bugüne Türk Düğünü” bildirisinde Kırcalı yöresindeki evlenme gelenek ve

2 Totev - Nasrettinoğlu, *age.*, s. 14-15.

3 Fikriye Mehmed, “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Masalın Yeri”, *Turkiyat Folklor v Bulgariya: Bulgaristan Türk Folkloru*, 1999, s. 149.

adetlerine değindi. Yaşar Kalafat, “Karşılaştırmalı Anadolu ve Bulgaristan Türk Halk İnançları”nın karşılaştırılmasını yaptı. Emine Halil “Tırgovişte Yöresi Türk Mutfağı” hakkında ilginç bilgiler verdi.⁴

Halk müziği sorunları da ele alındı. Hayatımızda müziğin önemi, özellikleri ve zenginliği yazarak anlatmak başka, dinlemek bir başkadır. Müzik duygularımıza hitap eder, müzikle insanlar her zaman iletişim kurarak kaynaşar. Müzik güçlü bir unsurdur ve hayatımızın vazgeçilmez bir ilkidir.

Nikolay Kaufman, “XIX. Yüzyıl Ortalarında Türk, Bulgar ve Yahudi Şehir Türküleri” makalede örnekler verdi ve kasaba Türkülerinin Balkan halklarını kaynaştıran güçlü bir unsur olduğunu belirtti. Haşim Akif de “Doğu Rodoplar’dan Ezgiler” adlı yazısında düğün, bayram ve imecelerde söylenen otantik Türk Türkülerine değindi.

Krasimira Koleva “Türkçe Anahtar Sözcüklerle Bulgar Deyimleri ve Deyim Sorunları”, Nazmiye Hasanova “Türk Atasözlerinin Bazı Sözdizim Özellikleri”, İsmail Ağlağül, “Bulgaristan Türklerinin Halkbiliminde Tiyatro” konusunu inceledi ve Balkan halkları folklorlarının karşılıklı etkileşimlerinden söz etti.⁵

İslamdaki melek ve kutsallık konuları da ele alındı; Galina Lozanova, “Bulgaristan Müslümanların Görüş ve Geleneklerinde Ölüm Meleği Azrail” adlı bildiriye insanoğlunun genel tarihinde izlenmekte olan yaklaşım doğrultusundaki Kuran dışı Azrail simasına değindi. Lübomir Mikov, “Tırgovişte Yöresi Türklerin Folklorunda Kız Ana” bildirisinde, bir ermiş olarak kız-ana söylenceleri, Anadolu sarı kız söylencelerinin birer benzerleridir, kanaatindedir. Bojidar Aleksiev “Demir Baba Pehlivan” adlı bildiriyle, ermişin henüz gerektiğince işlenmemiş özgeçmişine biraz daha açıklık getirmiş oldu.⁶

Bu bildirilerde derlenmiş değerli halk bilim ürünleri, çağdaş yöntem ve yaklaşımla incelenip yorumlanmış ve yeni bilimsel çalışmaların yolunu genişletmiştir. Böyle kilim gibi rengârenk ve zengin bildirilerle bazı halk dilbilim sorunlarına ışık tutmaya çalışılmıştır.

İkinci Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu 11-12 Ekim 2001 tarihlerinde, Kültür Bakanlığının ve Trakya Üniversitesi’nin destek ve öncülüğü ile Edirne’de gerçekleştirilmiş. II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü

4 Totev - Nasrettinoğlu, *age.*, s. 15.

5 Totev - Nasrettinoğlu, *age.*, s. 16.

6 Totev - Nasrettinoğlu, *age.*, s. 14.

Sempozyumu, Kültür Bakanı Sayın İstemihan Talay'ın ve Trakya Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Osman İnci ile yardımcısı Sayın Prof. Dr. Hasan Hayri Toka'nın ilgileri ve destekleriyle yapılabilmektedir.

II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu'na 31 değerli araştırmacı ve bilim insanı (S. Baklacı, M. Bayar, Sabri İ. Alagöz, A. Gökbel, M. Acaroğlu, F. Hüseyin, E. Halil, M. Sabri Koz, N. Hasanova, Y. Kalafat, D. Kaya, İ. Cambazov, B. İliev, T. Onur, H. F. Akpınarlı, M. Beytullah, A. Soysaldı, E. Ognyanova, K. Georgiev, K. Koleva, E. Stoyanova, K. Yunusov, S. Ergin, H. Akif, Z. Barlas, B. Kaçar, ř. Kaptan, H. Hacıoğlu, İ. Cebeci, K. Oflaz, A. Cebeci) katılmış. Kitabı yayına hazırlayanlar Sayın İrfan nver Nasrattınoğlu ve Metin Turan'ın çok büyük emek verdikleri uğraşları ve çabaları ile bu kitap dünya yüzüne getirildi. Çocuklarımız ve gelecek nesiller için bu bilgi hazinesini, araştırıp inceleyen, yorumlayan, sözlerden yazıya geçirilmesi, Bulgaristan Halk Kültürünü daha çok zenginleştirdi ve başka konuların da araştırılmasına vesile oldu.

Bulgaristan Türk halkının görenek ve geleneklerini araştıran ve yazıya geçiren bilim insanları çok büyük bir görev üstlenerek çocuklarımızın kendi kültürünü unutmamak gerektiğini hatırlatmış oldular. Bu bildiriler zengin bir araştırmadır ve gelecek nesillerin başta Türk diline, eğitimine, iletişimine katkıda bulunmak ve kendi kültürüne her zaman saygı ve sevgi duygusunu yaratmaktır.

Bir ocuk ilk önce ana dilini ve kültürünü öğrenirse, diğer dilleri ve kültürleri daha iyi ve kolay bir şekilde algılar ve öğrenir. O zaman dünyada tüm insanlarla empati ve iletişim kurması rahat olur, kendine güveni artar ve daha adaletli, sağlıklı ve dürüst kararlar alması da kolaylaşır. Çünkü dil ve iletişim hayatımızın vazgeçilmez önemli iki parçasıdır.

İkinci bildiri kitabında sunulan bildirilerin ilkinde, Salih Baklacı'nın Deliorman köyünün her bir hanesinde misafir odası bulunur, dedi ve misafirperverliği "Deliorman Köyünde Misafir Odasının İşlevi" adlı konuda inceledi. Misafir odasının kuruluş biçimini ve işlevini açıkladıktan sonra, misafirlikle ilgili atasözleri ve fıkralar da paylaştı.

M. Türker Acaroğlu "Bulgaristan Gagauzlarının Anlattığı Masallar, zellikle Nasreddin Hoca Fıkraları" konusunda Gagauzlar ile ilgili bilgiler verdi, Bulgaristan'da yaşayan Gagauzların kültürüne ait masalları ve Nasreddin Hoca Fıkralarını derledi ve pek yaygın olduğunu, keskin şakaları ve alaylı içerikli olduğunu, söyledi. Bununla Türk halk yazını arasında birçok benzerlik

bulunduğunu, özellikle manilerde ve diğer kültürlerin etkisi, Gagauzların kültür ve sanat yapıtlarında derin izler bıraktığını, yorumladı.⁷

Muharrem Bayar “Anadolu’dan Bulgaristan’a Aşiretlerin İskâmı” adlı bildiride çok ayrıntılı olarak Bulgar Türklerini, Osmanlı döneminde Bulgarlarla ilişkiler, Bulgaristan’a aşiretlerin iskâm ve Türk aşiretlerinin gruplarına inceleme yaptı.⁸ Sabri Alagöz “Bulgaristan Türk Folklorunda Rumeli’den Anadolu’ya Göç” konulu yazısında, göçleri Bulgaristan Türkün sözlü ve yazılı edebiyatı türlü ayrıntılarıyla dile getirdiğini Türkü ve şiir örnekleri ile anlattı.⁹ Ahmet Gökbel’in “Bulgaristan Türk Halk Kültüründe Kuman (Kıpçak) Türkleri’nin Yeri” adlı bildirisi ilgi çekicidir. Kuman Türkleri’nin Balkanlara yayılmasını, Bulgaristanın bazı bölgelerine yerleşmelerini onların hayatını, kültürünü ve folklorunu ayrıntılı bir biçimde incelemiştir.¹⁰

“Yirminci Yüzyılın Ortalarında Şumnu’da Hıdrellez Kutlamaları” bildirisinde Fikriye Hüseyin – Emine Halil ise “... Türk insanının her yerde bir Hıdrellez bahar bayramı vardır”, diye başlamış sözüne. Şumen/Şumnu’da ve yöresinde yaşayan Türk halkı ve diğer etnik gruplar da Hıdrellez’i kutladığını ve şiirler söylediğini dile getirmiş.¹¹ M. Sabri Koz “Bulgaristan’daki Bektaşî Köyleri Üzerine “Eski” Notlar” adlı yazısında, İstanbul’da Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesinde bir dosyada 3’ü küçük defter ve 3’ü ise tet tek kağıtlara yazılmış 6 adet yazı bulduğunu ve 1930’da H. Sadık tarafından kaleme alındığı ya da temize çekildiğini düşünüyor. Dosyanın adı “Romanya Müslümanları Arasında Kızılbaşlar” olduğunu ve defterlerin birisinin başlığı olduğunu yazmış. Bu defterleri incelemiş ve Kızılbaşların yaşam tarzı ve yerleşim yerleri yazılı

- 7 Muharrem Türker Acaroğlu, “Bulgaristan Gagauzlarının Anlattığı Masallar, Özellikle Nasreddin Hoca Fıkraları”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 49.
- 8 Sabri Alagöz, “Bulgaristan Türk Folklorunda Rumeli’den Anadolu’ya Göç”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 35.
- 9 Muharrem Bayar, “Anadolu’dan Bulgaristan’a Aşiretlerin İskâmı”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29 Ankara 2001, s. 13.
- 10 Ahmet Gökbel, “Bulgaristan Türk Halk Kültüründe Kuman (Kıpçak) Türkleri’nin Yeri”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 37.
- 11 Hüseyin Fikriye - Halil Emine, “Yirminci Yüzyılın Ortalarında Şumnu’da Hıdrellez Kutlamaları”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 61.

olduğunu dile getirmiş ve 2. defterde “Bulgaristan’daki Kızılbaşlar” bölümünü aynen aktarmış ve yorumlamış.¹²

Nazmiye Hasan “Bulgaristan Köy Düğünlerinde Türk Seyirlik Oyunları” yazısında bu oyunların köylerin hayatına yerleşmeleri ve canlılıkları, çok eski bir sözlü geleneğe dayandığını söyledi.¹³ Yaşar Kalafat “Bulgaristan’da Türk Halk Sufizmi Tesbitleri” bildirisinde Bulgaristan Türklerinde evlenme dönemi ile ilgili halk inançlarını dile getirdi.¹⁴ “Bulgaristan’da Yaşayan Türklerin Düzgü Niteliğindeki Atasözleri ve Deyimleri” konusunda, Doğan Kaya 206 atasözünün yapı ve muhteva bakımından: kafiyelerine, hecelerine, mısralarına ve konularına göre tespit ettiği düzgü özelliğini inceledi.¹⁵ İsmail Cambazov “Mecinin Halk Kültüründe Yeri ve Rolü” adlı yazısında meciler insanları bir yere toplayan çalışma, yardımlaşma biçimleridir ve sözlü halk kültürünün gelişmesinde ve yaşatılmasında oynadıkları rolü ve mecilerde söylenen şarkılar, fıkralar, masallar, öyküler nesilden nesile verilir ve halk kültürüne yeni türlerini de kazandırır yorumunu yaptı.¹⁶ Bu değerli ürünleri araştırıp bildirisinde sunarak Türk kültürüne çok önemli bir katkıda bulunmuştur.

Boris İliev “Demir Baba Efsaneleri” adlı yazısında Demir Baba efsanelerini inceleyerek bu kahramanın çok eski zamanlara ait olduğunu göstermekte olduğunu söyledi.¹⁷ Taciser Onuk - H. Feriha Akpınarlı “Bulgaristan Türklerinde Çeyiz Geleneği” yazısında Bulgarlarla Türkler arasında etnoloji, dil, tarih ve gelenekler açısından çok eskiye dayanan ortak yönlerinin olduğunu ve bu açıdan Türk kültürünü yansıtan folklorik unsurlardan biri olan gelenekleri (çeyiz geleneklerini), araştırıp incelemişler. Düğün ve çeyiz geleneği için de özellikle kadın ve kızların

12 M. Sabri Koz, “Bulgaristan’daki Bektaşî Köyleri Üzerine ‘Eski’ Notlar”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 66.

13 Nazmiye Hasan, “Bulgaristan Köy Düğünlerinde Türk Seyirlik Oyunları”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 81.

14 Yaşar Kalafat, “Bulgaristan’da Türk Halk Sufizmi Tesbitleri”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 85.

15 Doğan Kaya, “Bulgaristan’da Yaşayan Türklerin Düzgü Niteliğindeki Atasözleri ve Deyimleri”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 89.

16 İsmail Cambazov, “Mecinin Halk Kültüründe Yeri ve Rolü”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 113.

17 Boris İliev, “Demir Baba Efsaneleri”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 123.

duygu ve düşüncelerini iletişim aracı olarak kullandıkları el sanatları ürünlerinden oluştuğunu da yazmışlar.¹⁸ Mehmet Beytullah “Bulgaristan Türklerinin Geleneksel Elbisesi” adlı yazısında Kuzey ve Güney Bulgaristan Türklerinin geçmiş dönemlerde kullanılan erkek kılık kıyafetleri ve kadın giyim kumaşı ile ilgili araştırmasını ayrıntılarıyla tanıtmıştır.¹⁹ Aysen Soysaldı ise “Bulgaristan Türklerinde Kilim Dokumacılığı” sunumunda kilim dokumacılığının teknik ve bezeme özelliklerine göre gruplanan kilimleri araştırıp inceleyerek bu konuda bilgi vermiştir.²⁰

Elena Ognyanova “Bulgar Folklorunda Türk Elemanları”, Krum Georgiev “Kırcaali Yöresinin Doğu Rodoplarında Sahne Folkloru”, Krasimira Koleva “Bulgar Dilinde Türk Atasözleri ve Deyimleri”, Elena Viktorovna Stoyanova “Rus Atasözleri ve Deyimlerinde Bazı Türkçe Sözcükler Üzerine”, Kasım Mehmedov Yunusov “Bulgaristan Türklerinin Yaşayış Tarzı ve Folkloru”, Selma Ergin “Bulgaristan İslimye İli Kazan İlçesi Türk Halk Kültüründe ‘Kırklama’ Geleneği”, Haşim Akif “Arda Boylarında (Ağıt) “ konulu yazıları ile Türk halk kültürünü renklendirmiş ve bilgilendirmiştir.²¹

“Bulgaristan Türklerinin halk kültürü, bütün folklorik sanatları, bir milletin kültürel kişiliğinin en canlı belgeleridir”, deyerek, Ziyeti Barlas “Bulgaristan Türklerinin Folkloru ve Milli Kimlik” adlı yazısını sunmuş. Bulgaristan Türklerinin folklorunda Türkülerin, masalların, deyimlerin, atasözlerin önemini de dile getirdi.²² Diğer araştırmalarda, Burhan Kaçar “Anadolu Türk Halk Edebiyatı ile Bulgar Türk Halk Edebiyatının Benzerlikleri”ni, Şükrü Tekin Kaptan “Bulgaristan Türk Halk Kültüründe Yörük Etkileri”ni, Hüseyin M. Hacıoğlu “Bulgaristan Türk Azınlığı Folkloru Bibliyografyası”nı, İsa Cebeci “Deliorman’da Birkaç Göç Destanı”nı, Kenan Oflaz “Bulgaristan’da Alevi-Bektaşî İnanıcı Kültürü ve Demir Baba

18 Taciser Onuk - H. Feriha Akpınarlı, “Bulgaristan Türklerinde Çeyiz Geleneği”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 127.

19 Mehmet Beytullah, “Bulgaristan Türklerinin Geleneksel Elbisesi”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara (2001), s. 131.

20 Aysen Soysaldı, “Bulgaristan Türklerinde Kilim Dokumacılığı”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 135.

21 İrfan Nasrettinoğlu ve Metin Turan (haz.), *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 149, 169, 179, 195,199.

22 Ziyeti Barlas, “Bulgaristan Türklerinin Folkloru ve Milli Kimlik”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 227.

Tekkesi”ni dile getirerek Türk halk kültürünün eşi benzeri olmadığı izlemine gösterir.²³

İkinci kitabın son makalesi, Ahmet Cebeci “Bulgaristan Türkleri Halk Kültürü Araştırmalarının Neresindeyiz”, sorusunu sorarak Bulgaristan folklorunu araştıran yazarları ve bilim adamlarını incelemiş ve şöyle yazmış: “... Bulgaristan Türklerinin halk kültürü ile ilgili olarak, Türkiye’de ve Dünya’da 20’nin üzerinde kitap ve 100’n üzerinde araştırma ve inceleme yazısının yayınlandığını söyleyebiliriz”, diye yazmıştır.

Yazar daha çok ataszleri ve deyimler, Türküler, maniler, destanlar, masallar ve Nasreddin Hoca fıkraları üzerinde durulduğunu ve daha az yer gelenek ve göreneklere, spor ve yarışlara, inanış ve dini geleneklere verildiği kanaatinde. Bulgaristan Türklerinin mutfağı ile hele de halk hekimliliği ve ilaçları konusunda çok kısıtlı bildiriler olduğunu açıklar. Araştırmacıların, bundan sonra ağrılık vermesi gereken konular: orta oyunları, çeşitli meslek uygulama ve terimleri, halk işlemeleri ve ev eşyaları, halk müziği ve halk oyunları gibi konular, olduğu düşüncesini sergiler.²⁴

Halkbilim çalışmalarına, araştırmacıların başka bilim dallarına yöneldiği için birkaç yıl ara verilmişti ki 2009’da Türkiye Cumhuriyeti Burgaz Başkonsolosu İsmail Sefa Yüceer’in nerisi üzere Bulgaristan Türk halkbilimi araştırmaları yeniden sürdürüldü ve iki yıllık bir emeğin ürünü, nc bir kitap da sayın hocamız Haşim Akif tarafından derlenmiş oldu. Kitapta araştırmalarını sunan bilim insanları başta Haşim Akif olarak Emine Halil, Menent şkriyeva, Nevriye ufadar, Embiye Kazimova, Teodora Bakircieva, Nazmiye Hasanova, topladıkları değerli bilgilerini paylaştılar.²⁵

nc kitabın ilk makalesi “Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Kadınının 20. Yüzyıl Kıyafetleri” adlı makalede, Emine Halil Türk kadınının taşıdığı kıyafetleri araştırmış. Kadınların sosyal durumuna göre günlük ve özel günlerde giydikleri kıyafetlerin (ferace/kıvrak, dokuma gömlek, elek/yelek, don/şalvar, ukur, bindallı: şalvar-entari ya da kaftan/fistan, boy yelek, dokuma fita, hırka, takke/fes/bez/mendil, tlbent, yemeni/ayakkabı, terlik/kalun, takunya- tahtadan), doğa şartlarına göre

23 Nasrettinoğlu - Turan, *Bulgaristan Türk Folklor*, 2001, s. 227, 223, 239, 273, 277, 291.

24 Ahmet Cebeci, “Bulgaristan Türkleri Halk Kültürü Araştırmalarının Neresindeyiz”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 307.

25 Der. Haşim Akif, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 5.

kumaşlarını, biçimi, renklerini, nakışlarını, el işlemesi motiflerini tavsir etmiş. Evlenme çağına gelmiş kızların, genç kadınların ve yaşlıların giydikleri kıyafetleri ve süslemelerini en küçük ayrıntısına kadar incelemiş ve 40/kırk resimde göstermiş. Bu tür kıyafetler 1958 yılına kadar giyilen kadın kıyafetleridir. 1944'ten sonra Bulgaristan'da sosyalist rejimi iktidardadır ve köylerde kooperatifler kurularak tarlalarda toplu çalışmaya başlanır ve bu durum kadın kıyafetlerin de değişmesine neden olur. Türk kadınına, medenileştirmek, kaba bir tarzda fistan ve etek giydirme kampanyası başlatılır. Don-gömlek yalnız evde giyilen bir kıyafet olur ve onlarla sokağa çıkmak yasaklanır. Bu konuya yeterince değinilmemiş olduğu için gelecekte de bu türden araştırmalar ve çalışmalar devam ettirilmeli, kanaatindedir yazar.²⁶

Emine Halil bu kitapta “Çocukluğumun Tekerlemeleri” adlı yazısında araştırdığı topladığı 21/yirmi bir tekerleme örnekleri vererek incelemiştir. Bazı örnekler: “Aladağın armudu, Anan baban var mıydı? Anam babam olsaydı, Beni burda kor muydu; Evli evine, Köylü köyüne, Evi olmayan, Sıçan deliğine; Emine Emine, Para daktım peliğine, Uçtu gitti, Sıçan deliğine.” E. Halil, tekerlemelerin çocuk davranışlarının gelişmesinde, çocukların zekâ, bilgi edinme, ana dillerini doğru biçimde kullanma, ana dili sevgisini besleme becerisi kazandırdığını ve çocukların sözcük dağarcığını eğlenerek zenginleştirmesini, belleme gücünün artırılmasını ve beslemesini sağlar, yorumunu yapmıştır.²⁷

“Silistre Yöresinde Düğün Adetleri” adlı araştırmada, Menent Şükriyeva Silistre yöresi köylerinde uygulanan düğün törenlerinin başlıca özelliklerini göstermeye çalışmış ve bu adet ve geleneklerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması düşüncelerini dile getirmiştir. Düğün törenlerinde ve Kına yakıldığında söylenen Türküleri örnek olarak göstermiştir: “Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar, Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler, Annesinin bir tanesini hor görmesinler...”; “Kız kınası naz kınası, Ellerinde mum yanası, Ko ağlasın kız anası, Sevinsin oğlan anası...”²⁸

Kısmen de olsa halâ bazı köylerde tüm düğün adetleri ve gelenekleri uygulanıyor. Türk kültürüne ve büyüklerine saygısı olanlar, hayatlarında bu çok önemli “geçiş dönemi” törenini kısmen de olsa özenle uygulamaya çaba gösteriyorlar.

26 Emine Halil, “Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Kadının 20. Yüzyıl Kıyafetleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 7-14.

27 Emine Halil, “Çocukluğumun Tekerlemeleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 72, 77.

28 Menent Şükriyeva, “Silistre Yöresinde Düğün Adetleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 19, 21.

Nevriye ufadar, “Tırgovište/Eski Cuma İli Gneky Türk Halk Kültürünün Bazı Gelenek ve Görenekleri” adlı yazısında yaşı ninelerin kendisine anlatılan eski dönemlerden bugünlere kadar korunan ve unutulmayan bazı gelenek ve görenekleri paylaşı. Topladığı 17/on yedi geleneği bir insanın hayatında olması gereken yaşam tarzına göre en önemli ve mutlu anları kronolojik bir şekilde sıralamış: kız isteme, söz kesme, nişan, nikah, düğün hazırlıkları, mazı, hamam, kına gecesi, damat tıraşı, düğün, gelin indirme, gerdek gecesi, Kutlu’ya gitme, sa yıkama, kız ardı, doğumdan sonra yapılan gelenek ve görenekler, ocuk gezesi.

Kına gecesi bölümünde yazar kına Türküleri rnekleri vererek, bu Türkülerin yanık sesli kadınların söylemesi gerektiğini ve bunun nedeni de gelini, annesini ve arkadaşılarını ağlatmaktır diye vurgulamış. rnek: Sdn emdim kana kana, Helal et hakkını bana. Ayırmayın anacımdan, Uurmayın yuvacımdan. Ak bakırlarım susuz kaldı, Ak evlerim kıssız kaldı, Ayırmayın anacımdan...”²⁹ Kına gecesi töreninde bu gelenek çok duygusal bir andır, kızın baba evinden ayrılması ve yeni bir başılangı yoluna yönelmesidir ve hayatında bambaşıka yeni bir sayfanın açılmasıdır.

Doğumdan sonra yapılan gelenek ve görenekler bölümünde N. ufadar, “Her evlilik yeni bir aile kurmak demektir. Yeni ailenin daha mutlu olmasını da çocuklar sağlar. Bir bebek dünyaya gelince bütün aile çok sevinir ve herkesin gözü onun üzerinde olur. Bu yeni bir başılangı, yeni bir hayat ve yeni bir kaderdir”, diye yazar.³⁰ Evet bu yeni bir hayattır genç kızın, gelin olması ve sonra anne olması, yeni hayatın (bebeğin) dünyaya gelmesi, bu yeni sayfanın dolmaya başlamasıdır, yeni bir kadere uzun bir yolculuktur. Türk halkbilimin inciri olan çok hoşı, sevimli ve sakinleştiren ninni örnekleri de yazarın konusunu canlandırmış ve renklendirmiştir: “Nenni yavruma, nenni nenni, Uyusun da büyüsün, Annesinin, babasının, bir tanesi, nenni nenni...”³¹

Konu yeni hayattan, çocuklarımızdan açılmışken diyer yazarın yazısı da “Doğum Gelenekleri”dir. Embiye Kazimova “Her ne kadar eski ve sıkıcı olduğunu düşünsek de gelenek, grnek, örf ve adetler zamanı geldiğinde her ailede karşıımıza çıkan bir olgu olarak toplumsal hayatımızda yer alıyor”, diye yazmış. Deliorman yöresinden topladığı 11/on bir doğum geleneklerini kronolojik bir şekilde açıklamış: kısırlığı

29 Nevriye ufadar, “Tırgovište İli Gneky Türk Halk Kültürünün Bazı Gelenek ve Görenekleri”, Bulgaristan Türk Halkbilimi, Faber Yayınevi, 2011, s. 31.

30 ufadar, *age.*, s. 37.

31 ufadar, *age.*, s. 39.

giderme, hamilelik dönemi için inançlar, çocuğun cinsiyeti, doğum odasında yapılan hazırlıklar, doğum sonrası inançlar, ad koyma, aydaşık, mindalık, bebek kırklaması, dada bakması, oğul yaşı olarak sıralamış. Yazar bu konuda görüşünü, “Gelenek, geçmiş kuşaklardan günümüze kadar gelmiş, yaşatıldığı toplum bireyleri arasında kuvvetli bir bağ oluşturmuş veya o toplulukta eskiden kalmış olmaları sebebiyle saygı duyulup kuşaktan kuşağa aktarılan...bir yandan değişmelere ayak uyduran, bir yandan da geçmişe bağlılığı ayakta tutmanın, dengeyi kurmanın yolu olarak, kültürel mirasa sahip çıkmak gerekir”, deyerek vurgular.³²

“Ruşçuk ve Rusçuk Bölgesinde Hıdrellez ile İlgili Tarih, Mitoloji, İnanç ve İbadet Uygulaması” adlı makalesinde, Teodara Bakircieva Hıdrellez günü geleneklerini toplamış, ilginç bir şekilde sıralamış ve en küçük ayrıntısına kadar çok değerli bilgileri yazıya geçirmiş: Mitolojiye göre, efsaneler dünyasında, arefe akşamı, Hıdrellez Bayramı'nın törenleri, inançları ve yasakları, bayramın gelenek ve görenekleri. Hıdrellez günü, İslam mitolojisinin en ünlü erenlerinden olan Hızır ve İlyas kardeşler adına kutlanan bir bayram olduğunu, kardeşler ile ilgili ilginç efsaneleri ve inançları araştırıp incelemiştir. Bütün Hıdrellez bayramının gelenek ve göreneklerini, inançları ve yasakları ile ilgili bilgiler vermiş, örneğin “...Arafe günü törensel yıkama suyu hazırlanmak amacıyla özel kokulu otlar toplanmaktadır...”³³

Bayram sabahı yeşil yapraklı dallarla kapılar süslenir, mutfakta kullanılan suya ısırgan koyulur, sabah erken çişli çayırda sağlık için üç kez yuvarlanmak, yeni elbiseler giymek, yeşil ağaçlara kurulmuş salıncaklarda sallanmak, geleceği sezmek ve nişanların seçilip alınması, nişanlıların birbirlerine hediye vermeleri: oğlanlar şekerli çiçek, kızlar ise işlemeli baş örtüsü vb., tüm ayrıntıları yazar makalesinde açıklamıştır. Bakircieva, “Bütün bunlar sağlık, bolluk ve bereket için yapılmaktadır... Yaşlılar bayram günü saat 5 ile 8 araları yel esmediğini ve bu saatlerde doğanın da Hızır'ın erişmesini beklediğini söyler.” diye yazmıştır.³⁴

Hıdrellez, İslam öncesi eski inançları İslam inançlarına aktarma yoluyla kabul edildiğini gösteren önemli bir örnektir...bayram takvim sisteminin bir parçası olarak yüzyıllarca birikmiş bilgi, tecrübe, manevi değer ve ideolojik görüşlerden ibaret bir bütünü teşkil etmekte, kanaatindedir yazar.³⁵

32 Embiye Kazimova, “Doğum Gelenekleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 42, 48.

33 Teodara Bakircieva, “Ruşçuk ve Rusçuk Bölgesinde Hıdrellez ile İlgili Tarih, Mitoloji, İnanç ve İbadet Uygulaması”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 56.

34 Bakircieva, *age.*, s. 57.

35 Bakircieva, *age.*, s. 59

Nazmiye Hasanova, “Köy Seyirlik Oyunları” ve “Çocuk Oyunları ve Tekerlemeler” konularını işlemiş. “Köy Seyirlik Oyunları” yazısında seyirlik oyunlarını iki gruba ayırmış: 1. Mevsimlerle İlgili Ritüel Kökenli Köy Seyirlik Oyunları ve 2. Eğlence Amaçlı Köy Seyirlik Oyunları. Araştırma yapılan bölgeler Razgrad, Şumen, Eki Cuma, İslimniye, Burgaz İleri gibi Türklerin yoğun olarak yerleştikleri yerlerdir. Hasanova, bu bölgelerde Cemal ve Saya Gezme oyunlarını araştırıp toplamış ve örneklerle kanıtlamış:

1. Mevsimlerle İlgili Ritüel Kökenli Köy Seyirlik Oyunları, Cemal oyunu: “Camalci geldi, duydunuz mu, Selam verdi, aldınız mı? Hambara ekin koydunuz mu, bu camalci neresinin camalci? Sapaca köyü camalci.”

Saya Gezme Oyunu: “Sayacılar geldi, duydunuz mu? Selam verdik aldınız mı? Bu saya kimin sayasıdır? Bu Rumeli sayasıdır. Uuuu bre, çocuklar, uuu bre!”³⁶

2. Eğlence Amaçlı Köy Seyirlik Oyunları, Dede Oyunu Türküleri:

“Ben Yeni pazara varayım, Hanımlara boncuk alayım, Dakınması ben olayım, Çingil sorsan çingil var, Hanımları sorsan hanımlar var.” ; Şu geçitten geçelim, Kuzulara yonca biçelim, Kaldır hanım peçeni, bayramdır görüşelim...”³⁷

Hasanova, “...eskiden tüm Türk düğünlerine özgü olan bu oyunlar, şimdi gençler tarafından bilinmemekte ve son zamanlarda bazı köylerde okuma evleri geleneksel seyirlik oyunlarını sahneye koyma denemelerinde bulunmakta” olduğuna, yorum yapmış.³⁸

Nazmiye Hasanova “Çocuk Oyunları ve Tekerlemeler” konulu yazısında 23/yirmi üç çocuk oyunu ile on dört tekerleme araştırıp toplamış. Bunlar: Aşık Oyunu, Bekçi, Bıçakçı, Çelik, Karanlık Çeliği, Çırak, Domuzcuk, Esir Almaca, Karakuş, Pamıca, Uzun Eşek, Yüzük Oyunu, Bezirgan Baş, Çömlek Oyunu/Çömlekçik, El El Üstünde/El Üstünde Kimin Eli Var?, Mendil Oyunu/Mendilcik, Peşkircik (Yağ satarım, bal satarım/Usta ölmüş ben satarım), Kör Çepiş/Kör Ebe, Köşe Oyunu, Beştaş/Kayacık, İp Atlama, Tahta Atlama (Çövmek), Vara Gele Oyunu (Alaydan Bulaydan); Tekerlemeler: Leylek 1., Leylek 2., Alcık Balçık 1., Alcık Balçık 2, Alcık Balçık 3., Eslen Peslen, Mıstık, Kuzu 1., Yağmur, Hasan, Kuzu 2., Komşu Komşu, Ali Dayı.³⁹

36 Nazmiye Hasanova, “Köy Seyirlik Oyunları”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 64, 65.

37 Hasanova, *age.*, s. 68, 69.

38 Hasanova, *age.*, s. 69.

39 Nazmiye Hasanova, “Çocuk Oyunları ve Tekerlemeler” *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 81-93

Haşim Akif’in” Maniler” başlıklı araştırmasında, Kırcaali ili Havazlı (Şterna) köyünden topladıkları 300 maniyi alfabetik bir sıralama ile yazıya geçirmiş. Dil ve gelenek ortaklığı bakımından çok geniş bir alana yayılmış mâni, genellikle aaba uyak düzenine sahip olan dörtlüklerdir. Bu dört düzelik halk ürünlerinin her biri bağımsız bir bütündür.⁴⁰

Üçüncü kitabın son yazısında Hasanova, Türk halk arasından topladığı 157’di bilmeceleri, “Bilmeceler” adlı yazısında alfabetik sıralamayla yazıya geçirmiş.⁴¹

Sonuç

Emin Kalay’ın dediği gibi “renkli bir kilimin” bazı kısımlarını sizlere göstermeye ve ne kadar büyük bir hazine olduğunu göstermeye çalıştık. Böyle değerli bilgiler ve araştırmalar gelecek nesillerimize ilham kaynağı olacaktır ve kökenlerini unutmamaları amacı ile yazıya geçirilmesi bu büyük kültürel mirasın korunmasını kolaylaştıracaktır.

Bilim adamları ve araştırmacılar Türk halk arasından topladıkları kültür ürünlerini (gelenek ve göreneklere, atasözlerini, masalları, manileri, oyunları, tekerlemeleri, Türküleri, bilmeceleri vb.) büyük çaba ve özenle yazıya geçirmiş ve bu uğraşı başta ana dilini öğrenmek ve bilmek isteyen çocuklarımıza, genç araştırmacılara, dilbilimcilere ve folklorculara önemli ve zengin bir malzeme olabilir kanaatindeyiz.

Örneğin Türk halk oyunları eğlenceli ve hoş bir bilgidir, modern çocuk çağını belki bilgisayarlardan tatil dönemlerinde az da olsa uzaklaştırır. Ana dilinin bilmece, Türkü ve oyun usulü ile inceliklerini öğrenmesi, eğitimine ve kültürüne büyük katkı sağlayacak ve birbirleri ile iletişim kurmaya, duygu ve düşüncelerini anlatmaya yardımcı olacaktır.

Bu kitaplar başta Bulgaristan’da yaşayan Türk çocuklarına, genç araştırmacılara, Türk yayın dünyasına ve Türk dünyası halk kültürü çalışmalarına çok büyük ve değerli bir katkıdır. Sosyologlara göre bir ulusu meydana getiren unsurları genellikle: dili, tarihi, kültürü, dini, hukuku, örf ve adetlerinin hepsi bir aradadır. Gelecek nesillerin ana dili Türkçe ile doğru düzgün, etkileyici iletişim kurmaları, eğitimine, ahlakına, insanlar ile empati kurmasına en başta, millî değerler manzumesini meydana getiren unsurların başında, folklor veya halk kültürü dediğimiz temel kültürün varlığıdır. Bu nur tanesi varlığımızı korumamız gereklidir.

40 Haşim Akif, “Maniler”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 94.

41 Nazmiye Hasanova, “Bilmeceler”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, 2011, s. 117.

Kaynaklar

Akif, Haşim (der.), *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011.

Akif, Haşim, “Maniler”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 94-116.

Alagöz, Sabri “Bulgaristan Türk Folklorunda Rumeli’den Anadolu’ya G”, *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 35-36.

Acaroğlu, M. Türker, “Bulgaristan Gagauzlarının Anlattığı Masallar, zellikle Nasreddin Hoca Fıkraları”, *Bulgaristan Türk Folkloru*, 2001, s. 49-60.

Bakırcieva, Teodara, “Rusçuk ve Rusçuk Bölgesinde Hıdrellez ile İlgili Tarih, Mitoloji, İnanç ve İbadet Uygulaması”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 49-62.

Barlas, Ziyneti, “Bulgaristan Türklerinin Folkloru ve Milli Kimlik”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 227-231.

Bayar, Muharem, “Anadolu’dan Bulgaristan’a Aşiretlerin İskanı”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 13-34.

Beytullah, Mehmet, “Bulgaristan Türklerinin Geleneksel Elbisesi”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 131-134.

Cambazov, İsmail “Mecinin Halk Kültüründe Yeri ve Rolü”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 113-122.

Cebeci, Ahmet, “Bulgaristan Türkleri Halk Kültürü Araştırmalarının Neresindeyiz”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 301-310.

ufadar, Nevriye, “Tırговиște İli Gneky Türk Halk Kültürünün Bazı Gelenek ve Görenekleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 26-41.

Gökbel, Ahmet “Bulgaristan Türk Halk Kültüründe Kuman (Kıpçak) Türklerinin Yeri”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 37-48.

Halil, Emine, “Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Kadının 20.Yüzyıl Kıyafetleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 7-14.

Halil, Emine, “Çocukluğumun Tekerlemeleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 71- 80.

Hasan, Nazmiye, “Bulgaristan Köy Dügünlerinde Türk Seyirlik Oyunları”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 81-84.

Hasanova, Nazmiye, “Köy Seyirlik Oyunları”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 63-70.

Hasanova, Nazmiye, “Çocuk Oyunları ve Tekerlemeler”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 81-93.

Hasanova, Nazmiye, “Bilmeceler”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 117-135.

Hüseyin, Fikriye - Halil, Emine, “Yirminci Yüzyılın Ortalarında Şumnu'da Hidrellez Kutlamaları”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 61-64.

İliev, Boris, “Demir Baba Efsaneleri”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29 Ankara 2001, s. 123-126.

Kalafat, Yaşar “Bulgaristan'da Türk Halk Sufizmi Tesbitleri”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 85-88.

Kaya, Doğan, “Bulgaristan'da Yaşayan Türklerin Düzgü Niteliğindeki Atasözleri ve Deyimleri”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 89-112.

Kazimova, Embiye, “Doğum Gelenekleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 42- 48.

Koz, M. Sabri, “Bulgaristan'daki Bektaşî Köyleri Üzerine “Eski” Notlar”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 65-80.

Mehmed, Fikriye, “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Masalın Yeri”, *Turkskiyat Folklor v Bulgariya / Bulgaristan Türk Folkloru*, 1999, s. 146-150.

Nasrettinoğlu, İrfan - Turan, Metin (haz.), *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001.

Onuk, Taciser - Akpınarlı, H. Feriha, “Bulgaristan Türklerinde eyiz Geleneği”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 127-130.

Soysaldı, Aysen, “Bulgaristan Türklerinde Kilim Dokumacılığı”, *Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Folklor Araştırmaları Yayınları, 29, Ankara 2001, s. 135-148.

Şükriyeva, Menent, “Silistre Yöresinde Düğün Adetleri”, *Bulgaristan Türk Halkbilimi*, Faber Yayınevi, Veliko Tırnovo 2011, s. 15-25.

Ed. Totev Totyu - İrfan Nasrettinoğlu, “Piskopos Konstantin Preslavski”, *Türskiyat Folklor v Bulgariya: Bulgaristan Türk Folkloru, Uluslararası Folklor Konferansı*, Üniversite Yayını, Şumen 1998, 1999, s. 13.